

بازنگری قیام ملی سی تیر

هممیهنان،

از آنجا که فرازونشیب زندگی هر ملت چون حلقه‌های زنجیر به‌هم‌پیوسته است، در پرتو بررسی و شناسایی آگاهانه‌ی نیک و بد رویدادهای گذشته می‌توان آینده را به‌درستی شالوده‌ریزی کرد. چنین است که، با فرارسیدن چهل‌وپنجمین سالگرد قیام ملی سی تیر، بازنگری آن عطف انقلابی در پیکارهای رهایی‌بخش ایرانیان ضرورتی تاریخی می‌نماید.

«در روند جنبش ملی کردن صنعت نفت، گرچه مردم بپاخاسته‌ی ایران به رهبری مصدق بزرگ گام‌به‌گام به سوی پیروزی فرجامین پیش می‌رفتند؛ ولی هیئت حاکمه‌ی وابسته‌به‌بیگانه، با اینکه کرسی نخست‌وزیری را از دست داده بود»، پی‌درپی توطئه می‌کرد «تا آب رفته را به جوی بازآرد و دشمن تاراند‌شده را به خوان یغما بازگرداند.» چون دکتر مصدق، که تنها با پشتیبانی مردم بر سر کار آمده بود، برای جلوگیری از فترت، دستور انجام انتخابات دوره‌ی هفدهم مجلس شورای ملی را داد؛ تقلب و نیرنگ دست‌نشانندگان قدرت‌های بیگانه در این کار آغاز گردید و به‌ناچار جریان آن در پاره‌ای از بخش‌های کشور نیمه‌پایان گذارده شد. سرانجام، دوره‌ی هفدهم مجلس شورای ملی در روز یکشنبه، هفدهم اردیبهشت‌ماه، تنها با شرکت هشتادویک نماینده‌ی برگزیده‌شده گشایش یافت؛ ولی کشمکش بر سر تصویب اعتبارنامه‌ها و انتخاب رئیس جلوگیری آمادگی این نهاد برای کار گردید و نخست‌وزیر، که برای دفاع از حقوق ملت ایران باید به دیوان داوری بین‌المللی می‌رفت، ناگزیر از کناره‌گیری خودداری کرد و روز چهارشنبه، هفتم خردادماه، با هیئت‌ی بلندپایه راه لاهه را در پیش گرفت. مصدق بزرگ پس از دفاعی جانانه در این نهاد فراملی و امید کامل به صادر گردیدن رأی به سود ایران روز چهارشنبه، چهارم تیرماه، در میان یکی از بی‌مانندترین پیشواهای مردمی، به تهران بازگشت.

هیئت حاکمه، که در هنگام دور بودن دکتر محمد مصدق از کشور دسیسه‌چینی‌های دامنه‌داری کرده بود، در روز سه‌شنبه، دهم تیرماه، به پیروزی چشمگیری رسید و توانست یکی از مهره‌های شناخته‌شده‌ی خود را با سی‌ونه رأی به کرسی رئیسی مجلس بنشانند و نامزد هواداران نهضت ملی تنها سی‌وپنج رأی به‌دست آورد. به هر روی، چون مجلس شورای ملی بدین گونه آماده‌ی کار شده بود، دکتر محمد مصدق روز شنبه، چهاردهم تیرماه، به سنت پارلمانی عمل کرد و از نخست‌وزیری کناره‌گیری نمود. هیئت حاکمه، که هنوز از بیم مردم این گستاخی را نداشت که یکبارہ دکتر محمد مصدق را کنار بگذارد، مجلس شورا روز یکشنبه، پانزدهم تیرماه، و مجلس سنا روز چهارشنبه، هجدهم تیرماه، خواهناخواه به نخست‌وزیری آن یگانه‌ی دوران ابراز تمایل کرد و روز شنبه، بیست‌ویکم تیرماه، فرمان بایسته نشر یافت.

مصدق با اندریافت ژرفای توطئه، از یکسو، خواستار اختیارهای ویژه گردید و، از سوی دیگر، برای جلوگیری از اخلال دشمنان ملت از راه ارتش در کارهای دولت، درصدد برآمد تا خود عهده‌دار وزیری جنگ گردد؛ و چون در دیدار و گفتگوی سه‌ساعته‌ای که روز چهارشنبه، بیست‌وپنجم تیرماه، با پادشاه داشت با ناسازواری‌های قانون‌شکنانه رویه‌رو شد، فردای آن روز، طی نامه‌ای، از پذیرش نخست‌وزیری سر باز زد و چگونگی را هم به آگاهی

مردم رسانید.

از اینجا، بحران گسترده‌ای در سراسر کشور پدید آمد؛ و از یک سو، مردم و همه‌ی شخصیت‌ها و سازمان‌های سیاسی وفادار به جنبش ملی کردن صنعت نفت و، از سوی دیگر، هیئت حاکمه، از دربار شاهی تا سیاستمدار کهنه‌کاری که بر خلاف میزان‌های قانون اساسی به نخست‌وزیری گمارده گردیده بود تا نیروهای سلاحدار، در برابر هم به صف‌آرایی پرداختند.

پس از چهار روز بیم و امید و قدرت‌نمایی‌های نوشتاری و گفتاری از دو سو و نمایش‌های اعتراض‌آمیز مردم در جای‌جای کشور و درگیری‌های پی‌درپی با نیروهای سرکوبگر، سرانجام، برق غیرت بدرخشید و سی تیر به هنگامه‌ای سرنوشت‌آفرین بدل گردید.

سی تیر آوای توفانی مردم بپاخاسته‌ای بود که دانایی و توانایی و هشیاری خود را سر از نو به تارک تاریخ ثبت نمود و دشمن را به زبونی کشانید. سی تیر یک روز، یک هیجان یا حتی یک حماسه‌ی تنها نبود؛ بلکه سی تیر یک میعاد و یک میلاد بود. ملت ایران در سی تیر با تاریخ دیدار کرد و دوباره زاده شد. مردم این سرزمین خدایی در بامداد سی تیر همان نبودند که در شامگاه سی تیر. سی تیر را نباید تنها یک درگیری سیاسی برای برانداختن یک دولت دست‌نشانده و بازگرداندن یک دولت مردمی بر سر کار شمرد؛ و، گرچه این جلوه‌ی ظاهری رویداد است، ولی به راستی جوشش خشم فروخورده‌ی ملتی بود که سال‌های سال تازیانه‌ی ستم را بر شانه‌های خود حس می‌نمود و زمینه‌ای برای واکنش نمی‌یافت تا به‌ناگهان برای این پرسش دیرینه پاسخ درخور پیدا کرد.

اگر راست است که توش و توان آدمی بر تاریخ اثر می‌نهد و آن را از این راه به آن راه می‌برد و اگر راست است که بالای آدمی آفریننده‌ی بلندای تاریخ می‌گردد، در سی تیر چنین شد. ایرانیان در سی تیر با اراده‌ی هستی‌ساز بر تاریخ تاختند و بر آن چیره گردیدند، خود دیگر شدند و تاریخ را دگر کردند.

در سی تیر آموخته شد که «به‌اتفاق جهان می‌توان گرفت» و در پیکارهای رهایی‌بخش ملی باید هر نفاق را فرو نهاد و دشمن را با همبستگی همگانی تاراند و همای پیروزی را به پرواز درآورد. در سی تیر آموخته شد که باید خواست ملی را دریافت و در قالب روشنی درج کرد و در برابر توده‌های مردم قرار داد تا همگان برای برآوردن آن به ایستادگی و کوشش برخیزند. در سی تیر آموخته شد که گروه‌های اجتماعی گوناگون در شناخت و پذیرفتن قهرمانان خود یکپارچگی و استواری می‌یابند و گزینش یک رهبری آگاه و نشان دادن ارزش‌های اخلاقی و توانایی‌های آن به بسیج توده‌ها یاری بسیار می‌رساند. ارزشمندترین درس گرفته‌شده از سی تیر این است که هیچ پیروزی به‌خودی‌خود پایدار نمی‌ماند و برای پاسداری از دستاوردهای ملی باید همه‌ی نیروهای شرکت‌کننده در پدید آوردن آن پیوند خود را با یکدیگر پیوسته نگه دارند.

بدین گونه، پیروزی سی تیر یک‌هزار و سیصد و سی در پهنه‌ی تاریخ پرافت‌وخیز ایران زمین گم نشده است. گرچه رویدادهای زشت بعدی برای زمانی کوتاه آن را از جلوه انداخت؛ ولی وجدان ملی، که در این بوتهی آزمایش گذاخته شده بود، در نهاد مردم باقی ماند تا، در پی تلاش‌های خستگی‌ناپذیر، انقلاب بیست‌ودوم بهمن یک‌هزار و سیصد و پنجاه و هفت را به ارمغان آورد.

بی‌شک، در چهل و پنجمین سالگرد قیام ملی سی تیر، بهره‌گیری از آزمون‌های آن رویداد بزرگ می‌تواند در رهانیدن ایران از ورطه‌ی هولناک کنونی سودمند افتد. اکنون که برکرسی قدرت‌نشستگان با درهم‌شکستن جدول ارزش‌های انقلاب باورهای دینی مردم را تنخواه‌گردان سیاسی کرده و تاروپود سامان فرمانروایی کشور را با چنان

واپس‌گرایی تنیده‌اند که سخت با نیازهای ملی ایرانیان بیگانه است، باید یادمان‌های تاریخی را پیش رو قرار داد و با خیزشی دوباره بساط یکه‌تازی را برای همیشه از سراسر میهن برچید.

به حکم تاریخ، زندگی اجتماعی قانونمندی‌های سرشتی خویش را دنبال می‌کند و هیچ ملتی را، حتی با پیشرفته‌ترین ابزارهای تبلیغی و کارشناسانه‌ترین صحنه‌آرایی‌ها، نمی‌توان برای درازمدت در واپس‌ماندگی نگه‌داشت؛ و سرانجام، حقیقت از پس تیره‌ترین ابرهای ستمگری و کینه‌توزی به‌درمی‌گردد و سره از ناسره بازشناخته می‌شود.

با چنین برداشتی از آینده، حزب ملت ایران راه سخت‌گذر خویش را برای پدید آوردن فضای سیاسی باز و ایمنی قضائی در کشور و رسیدن به سامانی مردم‌سالارانه همچنان پر امید می‌پیماید.

دبیرخانه‌ی حزب ملت ایران